

Мала енциклопедія пенсійного забезпечення (Глосарій)

Система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів, а саме:

Перший рівень – солідарна (або нефондована) система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування на умовах та в порядку, передбачених Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" (далі – Закон ЗДПС). В цій системі поточні пенсійні виплати пенсіонерам фінансуються за рахунок пенсійних внесків до Пенсійного фонду зайнятого населення та роботодавців.

Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді, що обліковані на їх персоніфікованих накопичувальних пенсійних рахунках, та за рахунок яких здійснюється фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат цим застрахованим особам на умовах та в порядку, передбачених законом.

Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами недержавних пенсійних виплат, додатково до пенсій з системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення.

Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Другий та третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять накопичувальну (або фондовану) систему пенсійного забезпечення.

1. Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування

АктUARні розрахунки –

фінансовий аналіз коротко- і довгострокових наслідків функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що містить прогноз фінансових потоків, оцінку фінансових зобов'язань, довгостроковий прогноз стану та стабільності системи, докладний аналіз коротко- і довгострокових фінансових наслідків будь-яких змін у цій системі.

Довічна пенсія з коштів Накопичувального пенсійного фонду (далі – довічна пенсія) –

пенсійна виплата, сума якої визначається в договорі страхування довічної пенсії та сплачується у визначеному законом порядку застрахованій особі після досягнення нею пенсійного віку або членам її сім'ї чи спадкоємцям у випадках, передбачених Законом ЗДПС.

Застрахована особа має право вільного вибору одного з таких видів довічних пенсій (ануїтетів):

1. *Довічна пенсія з установленим періодом* – виплата буде здійснюватись щомісячно протягом життя пенсіонера, але не менше ніж протягом 10 років з дня її призначення. У разі смерті пенсіонера до закінчення цього 10-річного періоду, право на отримання призначеної довічної пенсії матимуть спадкоємці померлої особи – визначені у договорі страхування довічної пенсії або відповідно до законодавства.

2. *Довічна обумовлена пенсія* – виплата буде здійснюватись також щомісячно протягом життя пенсіонера. У разі якщо загальна сума такої пенсії, що виплачена пенсіонеру на момент смерті, є меншою, ніж сума вартості договору страхування довічної пенсії на час його укладення, різниця коштів між зазначеними сумами виплачується спадкоємцям.

3. *Довічна пенсія подружжя* – щомісячна виплата буде здійснюватись протягом життя пенсіонера, а після його смерті - його чоловіку (дружині), який (яка) досягли пенсійного віку, протягом їх життя.

Розмір довічної пенсії розраховується страховою організацією актуарно, виходячи з вартості оплаченого договору страхування довічної пенсії, з урахуванням майбутнього інвестиційного доходу, забезпечуваного страховою організацією, що виплачує ануїтет, видатків, пов'язаних з подальшим інвестуванням зазначених сум та з урахуванням середньої для чоловіків і жінок величини тривалості життя.

Застрахована особа –

фізична особа, яка відповідно до Закону ЗДПС підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню і сплачує (сплачувала) та/або за яку сплачуються чи сплачувалися у встановленому законом порядку страхові внески, чи уклала договір про добровільну участь та сплачує внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування

Зберігач Накопичувального пенсійного фонду –

банк, який здійснює свою діяльність відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність та відповідає вимогам Закону ЗДПС щодо зберігання та обслуговування пенсійних активів Накопичувального пенсійного фонду.

Накопичувальний пенсійний фонд може обслуговуватися лише одним зберігачем.. Усі операції з пенсійними активами у цінних паперах здійснюються через зберігача. Виконання функцій зберігача не може поєднуватися з виконанням функцій з управління пенсійними активами. Пенсійний фонд укладає із зберігачем договір строком на 5 років за результатами тендера.

Коефіцієнт заміщення –

співвідношення між розміром пенсії особи та розміром її заробітної плати протягом певного періоду до виходу на пенсію. Може розраховуватись також як "середній коефіцієнт заміщення", який визначається як співвідношення між середнім розміром пенсії й середньою заробітною платою загалом у країні.

Коефіцієнт страхового стажу –

величина, що визначається відповідно до Закону ЗДПС для обрахування страхового стажу при обчисленні розміру пенсії у солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Мінімальна пенсія –

державна соціальна гарантія, розмір якої визначається Законом ЗДПС. Мінімальний розмір пенсії за віком становить за наявності у чоловіків 25, а в жінок 20 р. страхового стажу, 20 % середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України, за попередній рік. У 2004 р. мінімальний розмір пенсії дорівнює 92,45 грн. (виходячи з середньорічної середньої заробітної плати в країні за 2003 р. 462,27 грн.).

За наявності страхового стажу меншої тривалості, ніж передбачено, таким особам мінімальна пенсія за віком визначається в розмірі, пропорційному наявному страховому стажу, виходячи із зазначеного мінімального розміру пенсії за віком.

Мінімальний страховий внесок –

сума коштів, що визначається розрахунково як добуток мінімального розміру заробітної плати на розмір страхового внеску, встановленого законом для відповідної категорії застрахованих осіб на день отримання заробітної плати (доходу).

Мінімальний страховий стаж –

для призначення пенсії за віком у солідарній системі необхідна наявність страхового стажу не менше 5 років.

Накопичувальний пенсійний рахунок –

частина персональної облікової картки в системі персоніфікованого обліку, яка відображає стан пенсійних активів застрахованої особи в накопичувальній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Накопичувальний пенсійний фонд (далі – Накопичувальний фонд) –

цільовий позабюджетний фонд, який створюється відповідно до Закону ЗДПС, акумулює страхові внески застрахованих осіб, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках та інвестуються з метою отримання інвестиційного доходу на користь застрахованих осіб, пенсійні активи якого використовуються для оплати договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам, а у випадках, передбачених Законом, членам їхніх сімей чи спадкоємцям та на інші цілі, визначені Законом ЗДПС.

Непрацездатні громадяни –

особи, які досягли встановленого законом пенсійного віку або визнані інвалідами, у тому числі діти-інваліди, а також особи, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника відповідно до Закону ЗДПС.

Одиниця пенсійних активів Накопичувального фонду (далі – одиниця пенсійних активів)

–
одиниця виміру загальної вартості пенсійних активів Накопичувального фонду, що накопичені та обліковуються на накопичувальному пенсійному рахунку застрахованої особи, яка застосовується для визначення вартості пенсійних активів на момент їх оцінки.

Одноразова виплата –

пенсійна виплата, що здійснюється в разі досягнення застрахованою особою пенсійного віку та в інших випадках на умовах та в порядку, визначених Законом ЗДПС за рахунок коштів Накопичувального фонду. Застрахована особа (а в разі її смерті - члени її сім'ї чи спадкоємці) мають право на отримання одноразової виплати у разі:

1. Якщо сума належних застрахованій особі на момент набуття права на пенсію пенсійних активів не досягає мінімальної суми коштів, необхідної для оплати договору страхування довічної пенсії, визначеної Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

2. У разі виїзду цієї особи за кордон на постійне місце проживання.

3. Якщо застрахована особа визнана інвалідом I або II гр. і набуває права на пенсію по інвалідності відповідно до Закону ЗДПС (незалежно від достатності суми коштів для оплати договору страхування довічної пенсії); якщо застрахована особа визнана інвалідом III гр., одноразову виплату вона може отримати після досягнення нею пенсійного віку та лише у разі недостатності суми коштів для оплати договору страхування довічної пенсії

4. У разі смерті застрахованої особи до досягнення нею пенсійного віку.

Основні напрями інвестиційної політики –

документ, який відповідно до вимог Закону ЗДПС визначає напрями та обмеження інвестування коштів Накопичувального фонду, рівні інвестиційного доходу, суми коштів на адміністративні витрати, видатки на фінансування оплати договорів страхування довічних пенсій та одноразових виплат у відповідному році.

Пенсійний вік –

вік, після досягнення якого застраховані особи мають право на призначення пенсії за віком в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування відповідно до умов, визначених Законом ЗДПС. Пенсійний вік становить для чоловіків 60 років, жінок – 55 років.

Пенсійні виплати –

грошові виплати в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що здійснюються у вигляді пенсії, довічної пенсії або одноразової виплати.

1. За рахунок коштів Пенсійного фонду в солідарній системі призначаються такі пенсійні виплати:

- пенсія за віком;
- пенсія по інвалідності внаслідок загального захворювання (у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства);
- пенсія у зв'язку з втратою годувальника.

2. За рахунок коштів Накопичувального фонду, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснюються такі пенсійні виплати:

- довічна пенсія з установленим періодом;
- довічна обумовлена пенсія;
- довічна пенсія подружжя;
- одноразова виплата.

Пенсія –

щомісячна пенсійна виплата в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення нею передбаченого Законом ЗДПС пенсійного віку чи визнання її інвалідом, або отримують члени її сім'ї у випадках, визначених цим Законом.

Пенсійні активи Накопичувального фонду –

грошові кошти, цінні папери, майнові права та зобов'язання щодо них, які сформовані відповідно до Закону ЗДПС в Накопичувальному фонді.

Пенсіонер –

особа, яка відповідно до Закону ЗДПС отримує пенсію, довічну пенсію, або члени її сім'ї, які отримують пенсію в разі смерті цієї особи у випадках, передбачених цим Законом.

Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування –

організація та ведення обліку відомостей про застраховану особу, що використовуються в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в порядку, визначеному Законом ЗДПС.

Представники застрахованих осіб –

профспілки або їх об'єднання чи інші уповноважені найманими працівниками органи (представники).

Представники роботодавців –

організації роботодавців, їх об'єднання чи інші уповноважені роботодавцями органи (представники).

Професійна діяльність з управління активами в частині пенсійних активів –

професійна діяльність, що розуміється в значенні, визначеному Законом України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" (448/96-ВР) та пов'язана з управлінням пенсійними активами Накопичувального фонду з метою збереження їх вартості та отримання інвестиційного доходу на користь застрахованих осіб.

Рада Накопичувального фонду –

вищий колегіальний орган управління накопичувальною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що створюється та діє в порядку, визначеному Законом ЗДПС.

Рада Накопичувального фонду складається з 14 осіб, 7 з яких призначаються Президентом України (по одному представнику від Мінпраці, Мінфіну, Мінекономіки, ДКРРФПУ, ДКЦПФР, Ради національної безпеки і оборони, Пенсійного фонду) і 7 осіб – Верховною Радою України (по одному представнику від застрахованих осіб, роботодавців і Національного банку України та 4 представники від ВРУ).

Роботодавець –

власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання; фізична особа, яка використовує працю найманих працівників (у тому числі іноземців, які на законних підставах працюють за наймом в Україні); власник розташованого в Україні іноземного підприємства, установи, організації (у тому числі міжнародної), філії та представництва, який використовує працю найманих працівників, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Соціальні послуги –

послуги, що надаються особам за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, визначених Законом ЗДПС.

Страховий стаж –

період (строк), протягом якого особа підлягала державному соціальному страхуванню, якою або за яку сплачувався збір на обов'язкове державне пенсійне страхування згідно із законодавством, що діяло раніше, та/або підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню згідно із Законом ЗДПС і за який сплачено страхові внески.

Страхові внески –

кошти відрахувань на соціальне страхування та збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, сплачені згідно із законодавством, що діяло раніше; кошти, сплачені на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування відповідно до Закону ЗДПС.

Страхова організація –

юридична особа, виключним видом діяльності якої є страхування життя, має відповідну ліцензію, видану в порядку, встановленому законодавством, та здійснює страхування і виплату довічних пенсій.

Страхувальники –

роботодавці та інші особи, які використовують працю фізичних осіб на умовах трудового договору (контракту) або на інших умовах, передбачених законодавством, та відповідно до Закону ЗДПС сплачують страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Тендер –

відкритий конкурс, порядок організації та проведення якого визначається Законом ЗДПС для вибору компаній з управління активами, зберігача та аудитора Накопичувального фонду.

Уповноважений банк –

банк, який здійснює свою діяльність відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність та провадить розрахунково-касові операції з коштами солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Чиста вартість одиниці пенсійних активів –

вартість одиниці пенсійних активів, що визначається в порядку, передбаченому Законом ЗДПС, шляхом ділення чистої вартості пенсійних активів на загальну кількість одиниць пенсійних активів на день розрахунку.

Первинна чиста вартість одиниці пенсійних активів на дату спрямування частини страхових внесків до Накопичувального фонду дорівнює 10 гривням.

Чиста вартість пенсійних активів –

різниця між вартістю пенсійних активів на день проведення розрахунку та загальною сумою зобов'язань Накопичувального фонду, що підлягають виконанню на день проведення розрахунку, яка розраховується за методикою та в порядку, визначеними Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням з Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України та Національним банком України.

2. Недержавне пенсійне забезпечення

Адміністратор недержавного пенсійного фонду –

юридична особа, що здійснює адміністрування недержавних пенсійних фондів на умовах, визначених Законом України “Про недержавне пенсійне забезпечення” (далі – Закон НПЗ). Адміністрування НПФ може здійснюватися:

- юридичною особою, яка надає професійні послуги з адміністрування НПФ (професійний адміністратор), отримавши ліцензію на провадження діяльності з адміністрування пенсійних фондів;
- одноосібним засновником корпоративного пенсійного фонду, який прийняв рішення про самостійне здійснення адміністрування такого фонду та отримав на це відповідну ліцензію;
- компанією з управління активами, яка отримала відповідну ліцензію.

Адміністратор здійснює адміністрування НПФ на підставі договору, який укладається з радою НПФ.

Відкритий пенсійний фонд –

недержавний пенсійний фонд, учасниками якого можуть бути будь-які фізичні особи незалежно від місця та характеру їх роботи. Засновниками відкритого НПФ можуть бути одна чи декілька юридичних осіб з урахуванням обмежень, встановлених Законом НПЗ для бюджетних організацій¹.

Вкладник недержавного пенсійного фонду –

особа, яка сплачує пенсійні внески на користь учасника фонду шляхом перерахування грошових коштів до НПФ відповідно до умов пенсійного контракту. Вкладником фонду може бути сам учасник фонду, його подружжя, діти, батьки, роботодавець цього учасника або професійне об'єднання, членом якого є такий учасник. У будь-якому пенсійному фонді його учасники можуть бути одночасно і вкладниками такого фонду, тобто самостійно сплачувати внески до фонду.

Власний капітал –

різниця між сукупною вартістю активів юридичної особи та вартістю її зобов'язань перед третіми особами.

Диверсифікація пенсійних активів –

інвестування пенсійних коштів у більше ніж один вид активів з метою мінімізації ризиків втрати коштів. Диверсифікація передбачає формування портфеля пенсійних активів з цінних

¹ Згідно з ст. 6 Закону України “Про недержавне пенсійне забезпечення” юридична особа, діяльність якої фінансується за рахунок Державного бюджету України або місцевих бюджетів, має право бути засновником корпоративного пенсійного фонду або здійснювати пенсійні внески до вже створених пенсійних фондів лише у випадках, коли створення таких фондів або здійснення пенсійних внесків передбачено законами України або рішенням відповідних місцевих рад. Заснування такими юридичними особами відкритих пенсійних фондів забороняється.

паперів різних видів (акції, облігації та ін.), випущених емітентами з різних галузей економіки і регіонів, дотримання балансу між внутрішніми та зовнішніми інвестиціями.

Діяльність з недержавного пенсійного забезпечення –

сукупність організаційних, юридичних та інших передбачених законодавством дій, спрямованих на здійснення недержавного пенсійного забезпечення фізичних осіб.

Довічна пенсія (довічний ануїтет) –

пенсійні виплати, які здійснюються страховою організацією на підставі договору страхування довічної пенсії протягом життя фізичної особи періодично після досягнення нею пенсійного віку відповідно до законодавства про страхування. Розмір довічної пенсії розраховується страховою організацією актуарно, виходячи з сум накопичених пенсійних активів, з урахуванням майбутнього інвестиційного доходу, забезпечуваного страховою організацією, що виплачує ануїтет, видатків, пов'язаних з подальшим інвестуванням зазначених сум і показниками середньої тривалості життя.

Зберігач недержавного пенсійного фонду –

банк, який провадить депозитарну діяльність зберігача цінних паперів та відповідає вимогам Закону НПЗ. Недержавний пенсійний фонд може обслуговуватися тільки одним зберігачем. Усі операції з пенсійними активами пенсійного фонду здійснюються через зберігача, у якого відкриваються поточні рахунки пенсійного фонду. Пенсійні активи пенсійного фонду в формі цінних паперів та документи, які підтверджують право власності на пенсійні активи в інших формах, зберігаються у зберігача. Зберігач надає свої послуги на підставі договору, укладеного з радою НПФ.

Інвестиційна декларація –

документ, який визначає інвестиційну політику НПФ, основні напрями та обмеження інвестування активів НПФ, встановлені в межах загальних вимог та обмежень інвестиційної діяльності, визначених Законом НПЗ (ст. 47-49). Інвестиційна декларація та зміни до неї розроблюються та затверджуються радою фонду. Інвестиційна декларація є обов'язковою для застосування особами, які здійснюють управління пенсійними активами, та зберігачем.

Індивідуальний пенсійний рахунок –

персоніфікований рахунок учасника НПФ, який ведеться в системі персоніфікованого обліку у визначеному Законом НПЗ порядку з метою обліку накопичених на користь учасника пенсійних коштів.

Компанія з управління активами –

юридична особа, яка провадить професійну діяльність з управління активами на підставі відповідної ліцензії на провадження такої діяльності. Компанія з управління активами утворюється та діє відповідно до норм законодавства з урахуванням вимог, передбачених Законом НПЗ.

Управління активами пенсійного фонду здійснюється відповідно до затверджених статутом НПФ пенсійних схем та інвестиційної декларації у порядку, що визначається договором про управління активами пенсійного фонду (укладається з радою пенсійного фонду) і Законом НПЗ, в тому числі шляхом надання відповідних розпоряджень торговцям цінними паперами та зберігачу.

Корпоративний пенсійний фонд –

недержавний пенсійний фонд, засновником якого є юридична особа-роботодавець або декілька юридичних осіб - роботодавців та до якого можуть приєднуватися роботодавці-платники, з урахуванням обмежень, встановлених Законом НПЗ для бюджетних організацій. Учасниками цього фонду можуть бути виключно фізичні особи, які перебувають (перебували) у трудових відносинах з роботодавцями-засновниками або роботодавцями-платниками цього фонду.

Недержавний пенсійний фонд –

юридична особа, створена відповідно до Закону НПЗ, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному цим Законом порядку.

Одноразова пенсійна виплата –

пенсійна виплата, що здійснюється одноразово у порядку та у випадках, визначених Законом НПЗ.

Пенсійна виплата може здійснюватися адміністратором одноразово на вимогу учасника фонду (а у разі його смерті – його спадкоємців) в разі:

- медично підтвердженого критичного стану здоров'я (онкозахворювання, інсульт тощо) або настання інвалідності учасника фонду;
- коли сума належних учаснику фонду пенсійних коштів на дату настання пенсійного віку учасника фонду не досягає мінімального розміру суми пенсійних накопичень, встановленого Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України;
- виїзду учасника фонду на постійне проживання за межі України;
- смерті учасника фонду.

Пенсійна виплата –

це грошова виплата учасникові недержавного пенсійного забезпечення або його спадкоємцям, що здійснюється за рахунок накопичених у НПФ та облікованих на індивідуальному пенсійному рахунку грошових коштів у випадках, передбачених Законом НПЗ.

НПФ відповідно до Закону НПЗ можуть здійснювати такі види пенсійних виплат: 1) пенсія на визначений строк; 2) одноразова пенсійна виплата. Довічні пенсії (довічні ануїтети) виплачуються учасникам НПФ страховими організаціями, з якими ці учасники уклали договір страхування довічної пенсії, за рахунок грошових коштів, перерахованих страховій організації.

Пенсійні виплати з системи недержавного пенсійного забезпечення здійснюються незалежно від отримання особою виплат за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням або з інших джерел.

Пенсійні внески до НПФ –

сплачуються вкладником у розмірах та у порядку, встановлених пенсійним контрактом відповідно до умов обраних пенсійних схем. Згідно з Законом не обмежено максимальний розмір пенсійних внесків до НПФ будь-якого виду. Рада пенсійного фонду має право встановити мінімальний розмір пенсійних внесків – 10% мінімальної заробітної плати у розрахунку на один місяць.

Пенсійні внески сплачуються лише у національній валюті України, а у випадках, передбачених законодавством України, в іноземній валюті за офіційним обмінним курсом НБУ, що діяв на момент сплати, шляхом готівкових та (або) безготівкових розрахунків. Юридичні особи сплачують пенсійні внески лише у безготівковій формі. Пенсійні внески сплачуються шляхом зарахування відповідних грошових сум на поточні рахунки пенсійного фонду у зберігача.

Пенсійна схема –

документ, який визначає умови та порядок недержавного пенсійного забезпечення учасників фонду та є невід'ємним додатком до статуту НПФ. Пенсійні схеми та зміни до них підлягають реєстрації в Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України.

Пенсійний фонд може використовувати кілька пенсійних схем. Причому згідно з Законом НПЗ дозволено використовувати виключно пенсійні схеми з визначеними внесками, а пенсійні схеми з визначеними виплатами – заборонено. Вкладники фонду мають право вільного вибору пенсійної схеми, якщо інше не передбачено законодавством, а також мають право на зміну пенсійної схеми, але не частіше одного разу на 6 місяців.

Пенсійний вік в системі недержавного пенсійного забезпечення –

вік, після досягнення якого учасник фонду має право на отримання пенсійних виплат, що визначається за заявою учасника фонду, форма якої встановлюється Держфінпослуг, крім випадків, коли пенсійний вік визначається пенсійним контрактом відповідно до закону, що встановлює обов'язковість відрахувань на недержавне пенсійне забезпечення для окремих категорій громадян. Пенсійний вік, що визначається учасником фонду, може бути меншим або більшим від пенсійного віку, який надає право на пенсію за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням, але не більше ніж на 10 років, якщо інше не визначено законами.

У разі набуття учасником фонду права на отримання пенсії по інвалідності за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням учасник має право визначити свій пенсійний вік після настання інвалідності без урахування обмежень та подати відповідну заяву адміністратору.

Пенсійний контракт –

договір між недержавним пенсійним фондом та його вкладником, який укладається від імені фонду його адміністратором та згідно з яким здійснюється недержавне пенсійне забезпечення учасника (учасників) фонду за визначеною пенсійною схемою за рахунок пенсійних внесків такого вкладника. Кожний вкладник фонду може укласти один або кілька пенсійних контрактів з адміністратором (адміністраторами) одного чи кількох пенсійних фондів на користь їх учасників.

Вкладник фонду, який є учасником фонду, має право в односторонньому порядку розірвати пенсійний контракт, який укладено з ним особисто, або вимагати зміни його умов. Причому, у разі розірвання пенсійного контракту, такий вкладник зобов'язаний укласти новий пенсійний контракт з іншим НПФ, або договір із страховою організацією, або відкрити у банку пенсійний депозитний рахунок (виняток становлять випадки здійснення одноразової пенсійної виплати).

Пенсійні активи –

активи пенсійного фонду, страхової організації, банківської установи, сформовані відповідно до Закону НПЗ, за рахунок яких здійснюються пенсійні виплати.

Пенсійні депозитні рахунки –

вкладні (депозитні) рахунки фізичних осіб, що відкриваються банківськими установами відповідно до Закону НПЗ та законодавства про банківську діяльність для накопичення пенсійних заощаджень у межах суми, визначеної для відшкодування вкладів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, що встановлюється згідно із законом (станом на 15.10.2004 р. ця сума становить 3000 грн.)

Пенсійні кошти –

сума зобов'язань у грошовому виразі пенсійного фонду перед його учасниками, страхової організації перед застрахованими особами згідно з договорами страхування довічної пенсії або банківської установи перед вкладниками, які відкрили пенсійні депозитні рахунки.

Пенсія на визначений строк –

пенсійні виплати, що здійснюються з НПФ (або банку) періодично протягом визначеного строку у порядку та у випадках, визначених Законом НПЗ. Розмір пенсії на визначений строк розраховується за методикою, затвердженою Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України, виходячи із суми пенсійних коштів, яка обліковується на індивідуальному рахунку учасника НПФ, та строку сплати такої пенсії не менш як 10 років від початку здійснення першої виплати.

Персоніфікований облік –

збирання, оброблення, систематизація та зберігання передбаченої законодавством про пенсійне забезпечення і Законом НПЗ інформації про учасників недержавного пенсійного

забезпечення, відомостей про визначення їх прав на пенсійні виплати за рахунок коштів, накопичених на їх користь, а також для обчислення розміру цих виплат.

Пов'язана особа юридичної особи: (аналогічно і в ЗДПС)

юридична особа, що здійснює контроль за відповідною юридичною особою або контролюється відповідною юридичною особою, чи перебуває під спільним контролем з такою юридичною особою;

фізична особа або члени її сім'ї, які здійснюють контроль за відповідною юридичною особою (членами сім'ї фізичної особи вважаються її чоловік (дружина), діти або батьки як фізичної особи, так і її чоловіка (дружини), а також чоловіка (дружини) будь-кого з дітей або батьків фізичної особи);

посадова особа відповідної юридичної особи, яка уповноважена виконувати від імені такої юридичної особи юридичні дії, спрямовані на встановлення, зміну або припинення правових відносин, а також члени сім'ї такої посадової особи.

Під здійсненням контролю в Законі НПЗ слід розуміти володіння безпосередньо або через пов'язаних фізичних чи юридичних осіб найбільшою часткою (паєм, пакетом акцій), що становить не менш як 20 відсотків статутного капіталу юридичної особи, або управління найбільшою кількістю голосів у органі управління юридичної особи. Для фізичної особи загальна сума володіння часткою статутного капіталу юридичної особи (голосів у органі управління) визначається як загальний обсяг корпоративних прав, що належать такій фізичній особі, членам її сім'ї та юридичним особам, які контролюються такою фізичною особою або членами її сім'ї.

Професійний пенсійний фонд –

недержавний пенсійний фонд, засновником (засновниками) якого можуть бути об'єднання юридичних осіб-роботодавців, об'єднання фізичних осіб, включаючи професійні спілки (об'єднання професійних спілок), або фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності (занять). Учасниками такого фонду можуть бути виключно фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності (занять), визначеної у статуті фонду.

Резервний фонд –

фонд грошових коштів, створений відповідно до Закону України “Про недержавне пенсійне забезпечення” та законів України, що регулюють діяльність господарських товариств, адміністратором, компанією з управління активами з метою відшкодування можливих збитків учасників пенсійних фондів унаслідок неналежного виконання зобов'язань перед ними або порушення законодавства відповідними суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення.

Роботодавець –

власник підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, виду діяльності або уповноважений ним орган чи фізична особа, яка відповідно до законодавства використовує найману працю.

Роботодавець - платник корпоративного пенсійного фонду –

роботодавець, який визнає статут уже створеного корпоративного пенсійного фонду, виявив бажання перераховувати грошові кошти на користь своїх працівників до такого фонду на підставі договору, укладеного ним з радою цього пенсійного фонду.

Саморегулівна організація адміністраторів недержавних пенсійних фондів –

неприбуткова організація (непідприємницьке товариство), що створюється з метою встановлення професійних стандартів діяльності з адміністрування недержавних пенсійних фондів, захисту та представлення інтересів своїх членів, а також учасників недержавних пенсійних фондів.

Страхова організація –

страховик, який отримав ліцензію на страхування життя. Згідно з ст. 2 Закону України “Про страхування” страховиками визнаються фінансові установи, які створені у формі акціонерних, повних, командитних товариств або товариств з додатковою відповідальністю відповідно до законів з питань регулювання діяльності господарських товариств з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом, а також одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності. Учасників страховика повинно бути не менше трьох. Страхова діяльність в Україні здійснюється виключно страховиками - резидентами України. В окремих випадках, встановлених законодавством України, страховиками визнаються державні організації, які створені і діють відповідно до цього Закону.

Учасник недержавного пенсійного забезпечення –

фізична особа, на користь якої сплачуються пенсійні внески до пенсійного фонду, страхової організації або на пенсійний депозитний рахунок до банківської установи і яка має право на недержавне пенсійне забезпечення на умовах і в порядку, визначених пенсійним контрактом, договором страхування або договором про відкриття пенсійного депозитного рахунку та Законом НПЗ.

Учасник недержавного пенсійного фонду –

фізична особа, на користь якої сплачуються пенсійні внески до недержавного пенсійного фонду і яка має право або набуде право на одержання пенсійних виплат з такого фонду. Учасниками фонду можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства. Участь фізичних осіб у будь-якому недержавному пенсійному фонді є добровільною. Фізична особа може бути учасником кількох пенсійних фондів за власним вибором.

Чиста вартість одиниці пенсійних внесків –

розрахункова вартість одиниці пенсійних внесків, що визначається шляхом ділення чистої вартості активів пенсійного фонду на загальну кількість одиниць пенсійних внесків на день підрахунку. Чиста вартість одиниці пенсійних внесків на день надходження першого пенсійного внеску до пенсійного фонду встановлюється у розмірі 1 гривня.

Чиста вартість активів пенсійного фонду –

різниця між вартістю активів пенсійного фонду на день проведення підрахунку та загальною сумою зобов'язань пенсійного фонду, що підлягають виконанню на день проведення підрахунку.

**Підготовлено компанією ПАДКО – Проект
технічної допомоги Агентства США з
міжнародного розвитку "Впровадження пенсійної
реформи в Україні"**